

"בלי נדר" ?!

עיון בפרשת השבוע על פי הרש"ר הירש

במחשבתנו אל אותה מטרה: כן כל "נודר" משים את עצמו בנקודת זמן שטרם באה, והרי הוא קובע מה יעשה בה; ... ודוקא משום כך, משום שהוא מקדים את העתיד הלז בערפל, נקרא הנודר חוטא. הן קשה הדבר למדי לסקור ולהעריך יפה את הרגע שבהווה ולמלא את חובותיו באמונה. מצוה ומעשה טוב שנתחייב לעשותם ברגע הבא, ניאלץ לקיים גם בלא שגמרנו בלב, ובנדר; יהיה אסור לנו לעשות עוול, למרות שנדרנו. נדרים מיותרים אפוא בין להרע ובין להיטיב. נשארם רק דברים חסרי ערך; אך יהיה זה יותר מסכלות, להעלות דבר חסר ערך לדרגת חובה רצינית, ועוד נוסף על כך - לעתיד הנעלם. רק במקרים יוצאים מן הכלל, בשעת צרה, כאשר, כמו כאן, אין מקדימים את העתיד, אלא, היפוכו של דבר, הרגע בהווה כה גדול, עד שהוא נעשה יסוד ובסיס לחיי העתיד, רק אז הנדר מותר, וגם למצוה ייחשב:

7. עין אי"ה שבת א', שבת א', ב', רי"ג

תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם, שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכנך מתחתיד. האדם הוא מחובר משכל ורגש, אשרי האדם שהשכל והרגש שניהם הם בו בשלימות ובהתאמה להיטיב. ... אמנם ישנן מצות כאלה הקרובות יותר לשמירת הדיעות האמיתיות שהן מקיימות השכל, וישנן כאלה הקרובות יותר לקיום הרגש הטוב במעמדו ולהעלותו במעלה הוגנת באופן שיתאים עם השכל הטוב. מקור ההבדל הנפשי שבין איש ואשה, ... הוא שיסוד ההשלמה של האשה היא עדינות הרגש הטהור והטוב, והשכל יעזר על ידו כפי המדה האפשרית. ובאיש, השכל הוא העומד בראש והרגש עוזר על ידו, ... אמנם מדרגה למטה מהשכל המתבונן הוא הרגש החש והמרגיש את הטוב ואת הרע שבמוסר, את האמת ואת השקר שבלימודים המעשיים והנלוה להם, את היפה והכעור שבכל דרכי החיים, אבל מקיים הוא את השכל ומבססו יפה. הנדרים הנם פונים לצד קדושת הרגש. מצד תגבורת רגש הקדושה, היראה, העבודה ויתר כל הרגשות הטובים, ימלא לב האדם להיות נודר נדר. אמנם הוא מוזהר שלא יחל דברו, על האדם לידע את הערך הטוב שיש לרגשי קודש כשהם מתנהלים יפה, וחלילה לזלול בהם. המזלול בהם ומבעט בטובה הגדולה של המעלה הטבעית האנושית אשר חנן ד' את האדם להציעדהו באורח חיים למעלה למשכיל ולתומכו כבוד, הנה אבד לו ג"כ אותו הערך הנשגב שיש לאשה טובה שהיא עטרת בעלה כ"ז שידע את ערכה.

ומשלם שנאמר נדרו ושלמו לה' אלהיכם (תהלים עו) שהוא נוטל שכר על הנדר ועל השילום.

5. שו"ע יו"ד סי' ר"ג

(א) אל תהי רגיל בנדרים. כל הנודר, אף ע"פ שמקיימו, נקרא רשע ונקרא חוטא;
 (ב) איחר אדם נדרו, פנקסו נפתחת;
 (ג) הנודר, כאילו בונה במה בשעת איסור הבמות; והמקיימו, כאילו הקריב עליה קרבן, שטוב יותר שישאל על נדרו. והני מילי בשאר נדרים, אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן. ולא ישאל עליהם אלא מדוחק ...
 (ד) צריך לזוהר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור; אלא אם ישנו בידו, יתן מיד; ואם לאו, לא ידור עד שיחיה לו. ...
 (ה) בעת צרה מותר לנדור:

(ו) האומר: אשנה פרק זה, וירא שמא יתירשל בדבר, שרי ליה למנדר לזרווי נפשיה. וכן אם ירא שיתקפו יצרו ויעבור על איזו מצוה ממצוות לא תעשה, או יתירשל מקיום מצות עשה, מצוה לישבע ולנדור כדי לזרו עצמו:

(ז) מי שנדר נדרים כדי לכונן דעותיו ולתקן מעשיו, הרי זה זריז ומשובח. כיצד, מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנתים; או שהיה שוגה ביין ואסר היין על עצמו זמן מרובה; ... וכן מי שהיה רודף שלמונים ונבהל להון ואסר על עצמו המתנות או הנזירות אנשי מדינה זו; ... כולם דרך עבודה לשם הם; ובנדרים אלו וכיוצא בהם אמרו חכמים: נדרים סייג לפרישות; ואע"פ שהם עבודה, לא ירבה אדם בנדרי איסור ולא ירגיל עצמו בהם, אלא יפרוש מדברים שראוי לפרוש מהם, בלא נדר:

6. רש"ר"ה בראשית כ"ח, כ"ב-כ"א

נדר קרוב ל"נתר": קפץ, אך לא למעלה, אלא ממקום למקום, ונמצאת הוראתו: לעבור למקום אחר מתוך דילוג על הרווח שבינתיים; "נדר" קרוב גם ל"נטר", המורה לא רק על שמירה והסמנה, שכן נגזר ממנו שם העצם "מטרה", שהיא המקום - מ"ם -, אשר נוטרים אותו בלב ומשקיפים אליו מרחוק. ... והנה כדרך ש"נתר" מורה על העובר בגופו אל מטרה רחוקה מתוך דילוג על הרווח שבינתיים, ו"נטר" - על העובר

1. במדבר ל', ג

איש כי ידר נדר ליהוה או השבע שבעה לאסור אסר על נפשו לא יזול דברו ככל היצא מפיו יעשה:

2. בראשית כ"ח, כ"ב-כ"א

(כ) וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לזון לאאכל ויגדל ללבש: (כא) וישבתי בשלום אל בית אבי והיה יהוה לי לאלהים:

3. בראשית ל"א, י"א-י"ג

(יא) ויאמר אלי מלאך האלהים ... (יג) אנכי האל בית אל אשר משוחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך:

4. תנחומא וישלח ח'

ואמר רבי ינאי הנודר ואינו משלם פנקסו מתבקרית לפני הקב"ה ואומר היכן פלוני בן פלוני שנדר נדר ביום פלוני בא וראה כשהלך יעקב לארם נהרים מה כתיב שם וידר יעקב נדר לאמר וגו' (בראשית כח) השיבו על כל דבר ודבר הלך ונתעשר ובא וישב לו ולא שלם את נדרו הביא עליו עשו ובקש להרגו נטל ממנו כל אותו דורון עזים מאתים לא הרגיש הביא עליו המלאך ורפש עמו ולא הרגו שנאמר ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו זה סמאל שרו של עשו שבקש להרגו שנאמר וירא כי לא יכול לו ונעשה צולע כיון שלא הרגיש באת עליו צרת דינה שנאמר ותצא דינה כיון שלא הרגיש באת עליו צרת רחל שנאמר ותמת רחל ותקבר מסייע ליה לרב שמואל בר נחמן דאמר כל הנודר ואינו משלם גורם לאשתו שתמות שנאמר אם אין לך לשלם וגו' אמר הקב"ה עד מתי יהא הצדיק הזה לוקה ואינו מרגיש באיזה חטא לוקה הריני מודיעו שנאמר ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ... עבודת כו"ם מניין דכתיב הסירו את אלהי הנכר גילוי עריות מדינה ש"ד ויהרגו כל זכר ללמדך שאיחור נדר קשה משלשתן שעל שאחר את נדרו לקה בשלשתן טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם (קהלת ה') רבי מאיר אומר טוב משניהם שאינו נודר כל עיקר אלא מביא אדם כבשתו לעזרה ושוחטה רבי יהודה אומר טוב משניהם שנודר